

**REİS-İ CUMHUR GAZİ MUSTAFA KEMAL PAŞA'YA
ERMENİLER TARAFINDAN DÜZENLENEN BİR SUİKAST
GİRİŞİMİ (1924)**

**“A Armenian Assassination To The President Ghazi Mustafa Kemal
Pasha (1924)”**

Şaban ORTAK*

ÖZET

Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya karşı çeşitli tarihlerde suikastlar düzenlenmiştir. Bu girişimleri yapanlar arasında, Türklerin yanı sıra Ermeniler de vardır. Ermeniler “Büyük Ermenistan” hayallerinin gerçekleşmesinin önünde engel gördükleri Türk devlet adamlarına karşı saldırılar gerçekleştirmişlerdir. Talat Paşa, Cemal Paşa ve diğer yöneticilere karşı yaptıkları girişimlerin birçoğunda başarılı olmuşlar ve bazı devlet adamlarını şehit etmişlerdir. Ermeni komitelerinin 1924 yılında Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya karşı hazırladıkları suikast girişimi başarılı olamamıştır. Suikastçılardan bir kısmı tutuklanmış (Ekim 1924) ve bunlardan Manok Manukyan, idama mahkum edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gazi Mustafa Kemal, Ermeniler, Suikast, Manok Manukyan.

ABSTRACT

Many assassinations have been attempted to Ghazi Mustafa Kemal Pasha all his life. In the assassinations, there were not only Turks, but also Armenians too. Armenians have attempted to the Turkish governors, because the Turkish governors prevented Armenians from reaching their “Grand Armenia”'s goal. The Armenians succeeded in many assassinations and martyred some Turkish governors, Talat Paşa, Cemal Paşa etc. The Armenians committees assassinated Ghazi Mustafa Kemal Pasha in 1924, but, they failed in this attempt. Some of the conspirators were caught and arrested in October 1924. One of them, Manok Manukyan was executed on 6 May 1925.

---

* Yard. Doç. Dr., Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Sosyal Bilimler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

Key Words: Ghazi Mustafa Kemal, Armenians, the Assasinat, Manok Manukyan.

***

Giriş

Tarih önemli liderlere yönelik suikastlarla doludur. Bu girişimlerde ölme duygusu çoğunlukla rastlanan en önemli sebeplerdendir. Ermenilerin Türk devlet adamlarına yönelik benzer çabalarına, son iki yüzyılda sıkça rastlanmaktadır. Bu suikastlara yakın dönemde; Ermeni menfaatlerinin önünde engel olarak gördükleri II.Abdülhamit'e yönelik bombalı saldırı (21 Temmuz 1904) düzenlenmesi¹, yine tehirden sorumlu tuttıkları İttihat Terakki'nin önde gelenlerinden Talat Paşa'nın Berlin'de (15 Mart 1921)², Cemal Paşa'nın da Tiflis'te şehit edilmesi (21 Temmuz 1922)³ ve diğerleri (Said Halim Paşa, Bahaeddin Şakir, Cemal Azmi vs.) ilk akla gelen örneklerdir.

Atatürk'e hayatı boyunca çeşitli defalar suikast düzenlenmiştir. Bu girişimler arasında Ermeniler ve Rumlar tarafından yapılanlar da vardı⁴. Bunlardan 1924 yılında Ermeni komitacıları tarafından düzenlenen suikast girişimi üzerinde çok fazla durulmamıştır.

Suikast Girişimi ve Suikastçıların Yargılanması

Büyük Ermenistan ideallerinin ebediyen gerçekleşmesine engel olan Milli Mücadele önderleri de Ermenilerin düşmanlığının hedefi haline gelmişti. Hatta Lozan görüşmeleri sırasında İsmet Paşa'ya yönelik bir suikast girişimi yapılacağına dair haberler Türk kamuoyunda yankı bulmuştu. Yine bu sebeple 1924 yılında başta Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal olmak üzere önde gelen Türk yöneticilere karşı suikastlar planlandığı haber alınmıştı. Türkiye'den kaçan Ermeniler, Yunanlıların da desteği ile burada teşkilatlanma yoluna gitmişler ve hatta İstanbul'daki bazı Ermenilerin de bu çabalara destek verdiklerine dair haberler basında yer almıştı⁵.

¹ Esat Uras, *Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi*, Belge Yay, İstanbul, 1976, s.525-532.

² Hasan Babacan, *Mehmed Talât Paşa 1874-1921*, TTK Yay, Ankara, 2005,229-231.

³ Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü IV (Sakarya Savaşı'ndan Lozan'ın Açılışına, 23 Ağustos 1921-20 Kasım 1922)*, TTK Yay, Ankara, 1996, s.538-539.

⁴ (Feridun) Kandemir, *Atatürk'e İzmir Suikastinden Ayır 11 Suikast*, İstanbul, 1955, s.3-120.

⁵ "Tahkikatı İşkâl Etmemekliğimiz Rica Olundu", *Son Telgraf*, No: 130 (24 Teşrinievvel 1340/24 Ekim 1924), s.1.

Yunanistan'da bulunan Ermeni komitaları; bu amaçla üç kişilik bir suikast timi hazırlayarak, birini Trakya üzerinden İstanbul'a, diğer ikisini de Suriye'den Adana'ya göndermeyi ve Türkiye'ye girdikten sonra buluşarak haince eylemi gerçekleştirmeyi kararlaştırmıştı. Suikastçılardan biri trenle Selanik üzerinden İstanbul'a gelmiş, fakat Ankara'ya ulaşmadan yakalanmıştır. Suikastla ilgili ilk haber, 22 Ekim 1925 tarihli *Son Telgraf Gazetesi*'nde; İstanbul'a gelen beş kişinin gözaltına alındığı ve birinin de aranmakta olduğu şeklinde yayınlanmıştır⁶.

Haberin duyulması üzerine Dahiliye Vekili Recep Bey, 22 Ekim'de soruşturma tamamlanıncaya kadar basına bilgi verilmemesi yönünde bir tamim yayınlamıştır⁷. Buna rağmen, *Son Telgraf*, "Haberler de hürriyet gibidir, verilmez alınır"⁸ diyerek suikastla ilgili haberlerine devam etmiştir.

Aynı dönemde İstanbul'da Arşak ve Manol isimli Ermeniler de gözaltına alınmışsa da, bunların başka sebeplerden dolayı gözaltına alındıkları anlaşılmıştır. Ancak haberin duyulmasından sonra bütün ülke kamuoyu gibi, İstanbul basınının da ilgisi bu olay üzerine yoğunlaşmıştır. Vali Vekili ve Polis Müdürü Hüsnü Bey'in haberleri yalanlaması bile, bu ilgiyi önleyememiş; olayın 15-20 gün önce yapılan bir ihbar üzerine ortaya çıkarıldığı, 5 kişinin yakalandığı ve olayı takip için Galata Merkez Memurlarından Mustafa Bey'in bir ekiple Ankara'ya gittiği duyurulmuştur⁹.

⁶ "Türk Büyük Bir Felaketten Kurtuldu", *Son Telgraf*, No: 128 (22 Teşrinievvel 1340/22 Ekim 1924), s.1.

⁷ "Suikast Mürettiblerinin Tevkifi Hakkındaki İstihbaratımız", *Son Telgraf*, No: 129 23 Teşrinievvel 1340/23 Ekim 1924, s.1.

Dahiliye Vekaleti işi o kadar ciddi tutmaktadır ki, gazetelere açıklamalarda bulunanlar için devlet memurluğundan yararlanamama cezası verileceği duyurulmaktadır. Buna göre;

1- Gazetelere şayan-ı teessüf haberler veriliyor. Verenler Nizamnameye göre cezalandırılacaktır.

2- Gazetelere mülakat her memur için, her zabıta mensubu ve her jandarma için kesinlikle yasaktır. Vali veya Vekili yetkilidir.

3- Emir hilafına mülakat verilir ve bu Hükümetçe zararlı görülürse bir daha memurlukta istihdam edilmemek üzere memuriyetten atılır. Bakınız: "Dahiliye Vekaleti'nin Gazeteler Hakkındaki Tamiminin Mahrem Olduğu Yanlıştır", *Cumhuriyet*, No: 171 (28 Teşrinievvel 1340/28 Ekim 1924), s.2.

Son Telgraf Gazetesi'nin bütün suskunluğa rağmen olayla ilgili haberlere devam etmesi, görevlilerden birilerinin bilgi sızdırdığı şüphesine yol açmış ve iki polis memuru İkinci Kısım Amiri Behçet Bey'in başkanlığındaki bir heyet tarafından soruşturulmuş ve cezalandırılmışlardır. Bakınız: "Suikast Tertibatı Artık Tamamıyla Tahakkuk Etmiştir", *Son Telgraf*, No: 131 (25 Teşrinievvel 1340/25 Ekim 1924), s.1.

⁸ "Suikast Mürettiblerinin Tevkifi Hakkındaki İstihbaratımız", *Son Telgraf*, No: 129 (23 Teşrinievvel 1340/23 Ekim 1924), s.1.

⁹ "Suikast Mürettiblerinin Tevkifi Hakkındaki İstihbaratımız", *Son Telgraf*, No: 129 (23 Teşrinievvel 1340/23 Ekim 1924), s.1; "Ermenilerin Yeni Bir Denaeti Mi?", *Cumhuriyet*, No: 166 (23 Teşrinievvel 1340/23 Ekim 1924), s.1.

Fakat *Cumhuriyet*, kısa süre sonra; suikastla ilgili haberlerin olayın aydınlatılması ve diğer komitacının yakalanmasına engel olduğu gibi, bu tür haberlerin yayınlanmasının halk üzerinde olumsuz etki yapacağına dair bir yazı yayınlamıştır¹⁰. *Son Telgraf* ise 24 Ekim’de soruşturma bitinceye kadar konu ile ilgili yazılar yayınlanmaması için kendilerine yapılan tebligat uyarınca, ilgili yazıları yayınlamayı ertelediklerini açıklamasına¹¹ rağmen suikasta dair haberleri yayınlamaya devam etmiştir.

Eskişehir’de yakalanıp İstanbul’a getirilen ve buradaki sorgusu tamamlanan Manok Manukyan, İstanbul Polis Müdüriyeti Cinayet Kısım Komiseri Cavid Bey’in gözetiminde Ankara’ya gönderilmiştir(25 Ekim 1924). Manukyan’ın verdiği ifadeler doğrultusunda Mıgırdıç adındaki bir Ermeni de gözaltına alınmıştır¹².

Basında Ermeni suikastlarına tepki giderek artmış ve Süleyman Nazif, “*Mustafa Kemal Paşa’nın bir damla kanında bilimum Ermenilerin boğulacağına o şaşkın kavim emin olsun*” şeklinde başladığı yazısında; Fransız ve İngilizlerin sömürgelerde yaptıkları gibi, Ermeniler tarafından şehit edilmiş olan Cemal, Talat, Said Halim Paşa ve diğerlerinin mahkemelerce belirlenecek diyetlerinin Türkiye’deki Ermeniler tarafından

---

Kandemir, yakalanma olayının tarihini yanlış (20 Nisan 1925) vermekle birlikte, Manok Manukyan’ın trenle Selanik’ten İstanbul’a gelirken yaptığı şüpheli davranışları ve tutarsız konuşmalarından şüphelenen Musa isimli bir Türk’ün İstanbul Polis Müdürlüğü’ne ihbar ettiğini kaydetmektedir. Manukyan’ın polis tarafından izlendiğini, Haydarpaşa’ya geçip tekrar Galata’ya dönerek bir otelde kaldığını, ertesi gün tekrar Haydarpaşa’ya geçerek Pendik’te izini kaybettiğini belirten Kandemir, tren hattının geçtiği yerlerin emniyet güçlerinin uyarıldığını ve bunun sonucunda Eskişehir’de yakalandığını yazmaktadır. (Kandemir, *Atatürk’e İzmir Suikastinden Ayrı 11 Suikast*, s.110-112.).

İhbarla ilgili olarak Son Telgraf ise; Eskişehir’de şüphelenilerek gözaltına alınan 20-25 yaşlarında bir gencin ifadesinde Müslüman olduğunu söylemesi üzerine serbest bırakıldığını, kendisini izleyen sivil bir polis memurunun ismini sorması üzerine “Ohannes” diye cevap verdiğini ve tekrar yakalandığı bilgisini vermektedir. “Suikast Müretteblerinin Tevkifi Hakkındaki İstihbaratımız”, *Son Telgraf*, No: 129 23 Teşrinievvel 1340/23 Ekim 1924, s.1; “Mevkuf Manok’un Suikastçılara Keşşafçılığı”, *Son Telgraf*, No: 137 (1 Teşrinisani 1340/1 Kasım 1924), s.1.

¹⁰ “Suikast Hakkındaki Neşriyat Ne Tesir Yaptı?”, *Cumhuriyet*, No: 170 (27 Teşrinievvel 1340/27 Ekim 1924), s.3.

¹¹ “Tahkikatı İşkal Etmemekliğimiz Rica Olundu”, *Son Telgraf*, No: 130 (24 Teşrinievvel 1340/24 Ekim 1924), s.1.

¹² “Suikast Tertibatı Artık Tamamıyla Tahakkuk Etmiştir”, *Son Telgraf*, No: 131 (25 Teşrinievvel 1340/25 Ekim 1924), s.1. Haberde tutuklu kişinin adı “Arşak Manukyan” olarak verilmekteyse de yazının devamında, gazetecilere karşı ketum davranan Emniyet-i Umumiye Müdürü “İsimde bir yanlışlık olmasın” sormuşsa da başka bir bilgi vermemiştir.

maktullerin ailelerine ödenmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bir karar alınmasını önermiştir¹³.

Gazi Mustafa Kemal ve diğer Türk yöneticilere yönelik bu suikastla ilgili soruşturma sürerken oldukça ketum davranan yetkililer, olayın netleşmesi ve tedbirlerin yeterli bulunmasından sonra ilk resmi açıklamayı 27 Ekim'de yapmışlardır. Dahiliye Vekili Recep Bey açıklamasında; "...Birkaç ay evvel Hükümet bir Avrupa memleketinde diğer emseline nisbetle şayan-ı dikkat addedilebilecek bir iz ele geçirmiş ve itina ile takib eylemekte bulunmuştur. Ağleb-i ihtimal aynı iz Pire'den geçerek Selanik tarikiyle Edirne Vilayeti'nden hududumuza girmiş, mütecasirlerin bir kısmı memleketimiz dahilinde ele geçirilmiştir. Türk Polisi bu mesele üzerinde bütün kabiliyeti ile çalışmaktadır....."¹⁴ demiştir. Ancak, ne o gün ve ne de sonra, soruşturma tam olarak sonuçlanmadığı için daha fazla ayrıntılı bilgi vermemiştir¹⁵.

Manok Manukyan'ın Ankara'da sürdürülen soruşturmalarda verdiği ifadeler doğrultusunda, Merkez Memuru Mustafa Bey'in başkanlığındaki polis ekibi Eskişehir'de dört kişiyi daha tutuklayarak Ankara'ya getirmiştir¹⁶. Yine suikast girişiminde gözlemcilik ve keşif faaliyetlerini yürüttüğünü itiraf eden Manok'un ifadelerine göre; Edirne'de bir kişi tutuklanırken, Adana'da da araştırmalara başlanmıştır. Bu arada komitenin üyelerinden beşi kaçmışlardır¹⁷. Diğer taraftan suikast girişiminin ortaya çıkışının üzerinden yaklaşık üç ay geçmesine rağmen olayı soruşturan Galata Polis Merkezi memurlarından Mustafa Bey Ankara'da çalışmalarını

¹³ Süleyman Nazif, "Büyük Millet Meclisi'ne Muhtıra", *Son Telgraf*, No: 132 (26 Teşrinievvel 1340/26 Ekim 1924), s.1. Türk Milleti ve onun yönetimi Ermeniler tarafından şehit edilen Türklerin ailelerine maaş ve mülk tahsisi ile bu şehitlere vefa duygusunu göstermiştir. Ama bunu Süleyman Nazif'in önerdiği ve İngilizlerle Fransızların uyguladığı gibi bütün azınlık toplumundan değil, emval-i metruke (Türkiye'yi terk eden Ermenilerin sahip çıkmadıkları mallardan) ve ülkenin bütçe imkanlarından karşılayarak yapmıştır. Bakınız: Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Dönem: II, c. 25, s.604vd; Erdal Açıkşes, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Ermeni Komiteleri Tarafından Şehit Edilenlerin Ailelerine Yaptığı Yardımlar, *Ermeni Araştırmaları*, Sayı: 6 (Yaz 2002), s.84-95.

¹⁴ "Dahiliye Vekili Receb Bey'in Suikasd Hakkında İzahatı", *Son Telgraf*, No: 133 (27 Teşrinievvel 1340/27 Ekim 1924), s.1; "Suikasdın Aslı", *Cumhuriyet*, No: 172 (29 Teşrinievvel 1340/29 Ekim 1924), s.1.

¹⁵ "Suikasd Tahkikatı Tamîk Ediliyor", *Son Telgraf*, No: 135 (30 Teşrinievvel 1340/30 Ekim 1924), s.1.

¹⁶ "Suikasd Tahkikatı: Manok Ankara'da İtirafıta Bulunuyor", *Son Telgraf*, No: 133 (27 Teşrinievvel 1340/27 Ekim 1924), s.1

¹⁷ "Mevkuf Manok'un Suikastçılara Keşşafçılığı", *Son Telgraf*, No: 137 (1 Teşrinisani 1340/1 Kasım 1924), s.1; "Ermeni Sukasdi", *Son Telgraf*, No: 150 (14 Teşrinisani 1340/14 Kasım 1924), s.1.

sürdürmüştür¹⁸. Soruşturmalar çerçevesinde; Afyonkarahisar'da üzerinde sahte pasaport çıktığı için tutuklanan bir papaz da Ankara'ya getirilmiş ise de, suikast olayı ile ilgisi olmadığı anlaşıldığından serbest bırakılmıştır¹⁹.

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'ndeki soruşturması tamamlanan Manok Manukyan, Şeyh Sait İsyanı sonrasında TBMM'nin 4 Mart 1925²⁰ tarihli toplantısında kurulan Ankara İstiklâl Mahkemesi'ne sevk edildi. Yapılan yargılama sonucunda Ankara İstiklâl Mahkemesi, 5 Mayıs 1925 tarihindeki ikinci duruşmada Manok Manukyan'ı idam cezasına çarptırdı. Yargılama sürecinin de bir özetinin yapıldığı kararda; Manukyan'ın Pire'deki Ermeni Komitecilerle yaptığı görüşmelerden sonra arkadaşları ile birlikte Anadolu'ya geçerek, başta Reis-i Cumhur Mustafa Kemal Paşa olmak üzere Milli Mücadele önderlerine suikast yapmayı, başarılı olamazlarsa intihar etmeyi kararlaştırdıkları, İstanbul'a gelirken davranışlarından şüphelenen Musa isimli vatandaşımızın polise ihbar etmesi üzerine Manukyan'ın izlendiği, Eskişehir'e kadar trenin altında gizlenerek geldiği anlatıldıktan sonra, Ankara'da Adana yoluyla gelecek arkadaşlarıyla birlikte suikastları gerçekleştirmek istedikleri anlaşıldığından Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun birinci maddesine göre asılarak idamına hükmedildiği belirtilmiştir²¹.

Mahkemenin kararı, Ankara'da Karaoğlan Çarşısı'nda Merkez Kıraathanesi önünde kurulan idam sehpasında, İstiklâl Mahkemesi üyelerinden Kılıç Ali, Ankara Polis Müdürü Dilaver Bey ve diğer yetkililerle halkın huzurunda idam hükmünün okunmasından sonra, Manok Manukyan'ın asılması ile yerine getirilmiştir (6 Mayıs 1925)²². Sabah 5.30'da hüküm özeti okunduktan ve karar yaftası yakasına yapıştırıldıktan

¹⁸ "Ermenilerin Suikastı", *Son Telgraf*, No: 180 (14 Kanunuevvel 1340/14 Aralık 1924), s.1.

¹⁹ "Bir Ermeni Papazın Tevkifi", *Son Telgraf*, No: 180 (14 Kanunuevvel 1340/14 Aralık 1924), s.2.

²⁰ Mete Tunçay, *T.C.'inde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması*, Cem Yay. İstanbul, 1992³, s.141.

²¹ "Ankara İstiklâl Mahkemesi'nde İlk İdam Hükümü", *Cumhuriyet*, No: 357 (6 Mayıs 1341/ 6 Mayıs 1925), s.1; Mete Tunçay, *T.C.'inde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması*, s.160.

Manok Manukyan'ın yargılanmasında esas alınan ve TBMM'nce 2 sayılı kanun olarak 29 Nisan 1920 tarihinde kabul edilen "Hıyanet-i Vataniye Kanunu"nun birinci maddesi şöyledir: "Yüce hilafet ve saltanat makamını ve Osmanlı ülkesini yabancı güçlerden kurtarmak ve saldırıları defetmek amacına yönelerek kurulmuş olan Büyük Millet Meclisi'nin meşruluğuna başkaldırma niyetinde olarak, söz, eylem ve yazı ile karşı koyanlar ve karışıklık çıkarmak isteyen kişiler vatan haini sayılırlar." Bakınız: *Düstur*, Tertip: 3 Cilt: 1, s.4; *Resmi Gazete*, Sayı: 1 (7 Şubat 1337/ 7 Şubat 1921), s.1.

²² "Manok Asıldı", *Cumhuriyet*, No: 358 (7 Mayıs 1341/7 Mayıs 1925), s.3; *Cumhuriyet Ansiklopedisi I 1923-1940*, (Yay.Haz: Hasan Ersel, Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, Mete Tunçay), Yapı Kredi Bankası Yay, İstanbul, 2002³, s.72.

sonra idamın infazı gerçekleştirilmiştir. Manukyan'ın yakasına yapııştırılan karar yaftasının içeriği aşağıda verilmiştir:

“Diğer iki refik-i gâibi ile birlikte hıyanet-i vataniye cürmünü irtikab ettiği sabit olmağla Hıyanet-i Vataniye Kanununun birinci maddesine tevfikan idamına Ankara İstiklâl Mahkeme-i Aliyyesince vicaHEN karar verilen Antakyalı Manok Manukyan hakkındaki hüKüm salben icra ve infaz olunmuştur”²³.

Sonuç

Türk milletinin gözbebeği olan Milli Mücadele önderleri ve diğer yöneticilerimiz hakkında suikast gibi kin ve intikam dolu davranışları planlama ve uygulamayı temel siyaset edinen Ermeni toplumunun bu girişimi sonuçsuz kalmıştır. Bu başarıda Musa adlı vatandaşımızın dikkati ve Türk Polisinin gayretinin payı büyüktür.

Suikast girişiminin aydınlatılmasına yönelik çalışmalarda basın tutumu ilginçtir. Özellikle *Son Telgraf*, suikastla ilgili haberi ilk veren gazete olarak, olaya habercilik açısından yaklaşmıştır. *“Haberler de hürriyet gibidir, verilmez alınır”* diyerek, elde ettiği haberleri okuyucusuna duyurmayı tercih etmiştir. Hatta, bu konuda Dahiliye Vekaleti'nin yayınladığı genelgeyi bile dikkate almamıştır. Dolayısıyla soruşturmanın daha iyi sonuç vermesini engellemiştir. Eğer, haber erken duyurulmasa ve Manok Manukyan'ın diğer arkadaşlarıyla buluşmasının gerçekleşmesi beklenseydi, belki diğer suç ortakları da yakalanabilirdi.

Basının bir kısmı ise; olaya daha duyarlı yaklaşarak suikastla ilgili kesinlik kazanmayan haberleri güvenlik güçlerinin isteği doğrultusunda vermemiştir. Günümüzde de benzer durumlarda, basının habercilik anlayışının sorgulanması gerekmektedir. Haber alma özgürlüğünün kullanımı iddiasıyla, olayın ayrıntılı olarak araştırılmasının ve sonuçlandırılmasının önüne geçilmemelidir.

Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya yapılmak istenen bu suikast girişiminin öncesinde ve sonrasında yaşanan olaylar (1970'ler sonrası yurtdışındaki temsilciliklerimize yapılan saldırılar) göstermiştir ki; sözde soykırım iftirası nedeniyle, Türk önderlere bu tür suikastlar yapılabileceğini unutmamamız ve millet olarak dikkatli davranmamız gerekmektedir.

---

²³ “Manok Asıldı”, *Cumhuriyet*, No: 358 (7 Mayıs 1341/ 7 Mayıs 1925), s.3; “Ankara’da İdam Edilen Manok Sehpada”, *Cumhuriyet*, No: 359 (8 Mayıs 1341/ 8 Mayıs 1925), s.1. Bakınız: Ek-1

جمهورية

آبونه نیراضی
 سنه ۲۰۲۰ نوامبر ۲۰۲۰
 نسمه ۳ هرره
 ۳ غر وشد

نورک و دامنه ۱۱۰۰۰ لکي ۱۱۰۰۰ لکي ۱۱۰۰۰ لکي
 لوج آکاس ۳۲۵۰۰ لکي ۳۲۵۰۰ لکي ۳۲۵۰۰ لکي
 ۱۱۰۰۰ لکي ۱۱۰۰۰ لکي ۱۱۰۰۰ لکي

آنقرده اعدام ایلدیلن مانوق سچپاده

د قراوقورده ۹ چارششمه آغملی اولوره مانوق اصحاب سرپاشده
 این رکیل خدمت ایسا ایل حال و حال کیمینه
 سرده اعدده برانق اولوره (آنته) دکاکیم برانق
 (مانوق) ک استیلال عکسین لراینه تولیقا
 ۹ مایس سیاسی (آخیره) ده (فرادفلاق)
 چاروشمده سلا اعدام ایلدیلکی یازمشق
 (آخیره) غار خصوصی (مانوق) ک اعدام
 سیاستده آلتش برمنس کورده شد.

میلویک بریتسک بته پروچا آیدید
 ۹ فیکر لکی وقی طشی ایل برلکده خیات
 وشه جریق اکتیپ ایچکی ایت اولنه خیات
 وشه لاکوت بریجی ملده تویقا ایدانه آخیره
 استیلال عکسین کیمینیه وینما غرا و برین
 آنتا کمال مانوق لراینه ایدیلکده سیم سلا اعر
 واما اولاندی.

عبدالکریم فرانسز لری ده مغلوبته اوغرا تدی

جیرال (قولوبسات) ک قومانداسنده کی فرانس
 قطعاتی ضایعات ویره رک رجعته مجبور اولدی

۱۷ جمادی الثانی ۱۳۴۵ هـ

موصل مستلهسی

انکیزل برمذا گروهی تکلیف ایتدیله
 آخیره ۷ مایس (سوک ساعت) - لورده
 سیمس زکالی بت دون خاجی و کیم (لورده لورده)
 اوج ساعت فوریتشده - پر مدت طرفه خارجه
 اونه هیچ کیمه قول ایلمشده - پرملانه
 اعبت نهمه عشب ایلمشده.

اماده طایر و سیمس اکریم کیمه کوره
 زکالی بیک آن پر سوکده پروا کیم موصل
 مستلهسی ایل حاله وارده - انکیزل کورن طرفه
 موصل مستلهسی حله جوت اولوره اوج اولادن
 پر مذاکره کنشای ایچون ایشقاری مایهده
 استیلالی آکیر پر برلکده خصوصیه ده بار اولدی
 اولورده حکومتن طرفه بر مسالنه تروی ایچون
 دعوت ایتدیله.

دونکی ملاتل انشاده پر مسالنه موضوع بحث
 اولدی سن ایلمشده - هر حاله موصل هر
 مدتده برلکده عتد -

تحقیق مین طرفه نشر ایچون و اوج
 لورده اولدی قانی پرواده مویس -

مستز لیردی (ک کیمه حنته ایدیلدی)
 آخیره کیمه غیر آلم - کیمه پرواده بر
 سادله لورده - یائنده خاجیه واکنده پیش
 مذاکره پانامی عتد - بر خصوصیه اعلی
 کیمه عتد ایلمشده و کیمه مذاکره
 آخیر بول و خندولر ایچون بر سادله اکتال
 لراینه اشقار ایدیک - پوتس - موصل
 وسالنه برلکده ایل بول - و خندولر
 فرات پانامی بول.

حکوم اولدی

۹ مسر و نوالدین بکر ایچ سنه
 ی بکر برات ایتدیله - حسین
 بورومده چکچکدر

میسر یالده بک
 ایچون بایم ده کارلی صرف پوتشیلده اشقار
 نته ایوم اولر ایچورده بایم - مین باشقاری
 قدرده - اونه ای طین لراینه بریوی - طین
 پشورده هرکس زات ایشورده باشقار طین
 ذکا اولکده عکر بایم - اولمه لورده طین
 کیمه مایلر قشقی ایلمشده و مایه پون
 عو اولدی بایم - مایه جریم مویس
 سولیلور اوزان کیمه و کیمه لراینه بریوی
 اولم بک دولتمده هرکس مشق ایچون
 [مایس ایچین سیمه کورده سیمه]

ارمسترف و سیکرین

مؤسسسی ایچون انکیزه ایله مذاکرات

رهسنده مذاکرات

قین عکملر دن سادو اولاجیق
 بر مقاله عتدی ایچون برائی
 اکر ات جیرال ایله چکدر

EK I: Suikastçı Manok Manukyan'ın idam edilişi haberini veren 6 Mayıs 1925 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin ilk sayfası.